

โมเดลปฏิบัติการแก้จน

คน เมืองมุก

เล่ม 2

MUKDAHAN POVERTY MODEL
Strategic Research Area
"SRA"

โมเดลปฏิบัติการแก้จน “คนเมืองมุก” Mukdahan Poverty Model เล่ม 2

โครงการการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดน
แบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม
กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2566 จำนวน 500 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2568 จำนวน 1,000 เล่ม

ทิวากร เหล่าลือชา

โมเดลปฏิบัติการแก้จนคนเมืองมุก เล่ม 2 = Mukdahan Poverty Model.–มุกดาหาร :
เอกรัตน์การพิมพ์, 2568.

45 หน้า.

1. ความยากจน. I. ชื่อเรื่อง.

362.5

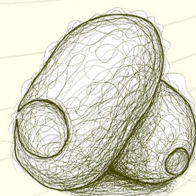
ISBN 978-616-598-619-9

ที่ปรึกษา

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา	ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุน ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
นางสาวจิรภา บุตาลัย	ตำแหน่ง	ที่ปรึกษาหน่วยบริหารและจัดการทุน ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
ดร.อโศก พลบำรุง	ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนและลดความ เหลื่อมล้ำ (ฝ่าย 1)
นายชวลิต ทิพม่อม	ตำแหน่ง	ที่ปรึกษาคทีมวิจัยกลาง บพท.
ดร.พรวุฒิ คำแก้ว	ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

คณะผู้จัดทำ

ดร.ทิวากร เหล่าลือชา	ตำแหน่ง	หัวหน้าโครงการวิจัย
ดร.ปิยะนุช ทวีสุข	ตำแหน่ง	นักวิจัย
นายจักรกฤษณ์ ภูมิพรหม	ตำแหน่ง	นักวิจัย
นางสาวนิตดา สังคะสุน	ตำแหน่ง	นักวิจัย
นางสาวสุนันทา พิลาบุตร	ตำแหน่ง	นักวิจัย
นางสุพรรณิ ทองน้อย	ตำแหน่ง	นักวิจัย
นายปิยพงษ์ คนเพียร	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยนักวิจัย
นายบวรวัตร น้อยทรง	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยนักวิจัย
นางสาวพัชรินทร์ ประถมนาม	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยนักวิจัย
นางสาวธิดารัตน์ คล่องดี	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยนักวิจัย

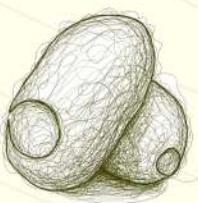
คำนำ

หนังสือเรื่อง โมเดลปฏิบัติการแก้จน “คนเมืองมุก” Mukdahan Poverty Model ในโครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหารโดยการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่(บพท.)สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) จังหวัดมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

คณะผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือเรื่อง โมเดลปฏิบัติการแก้จน “คนเมืองมุก” Mukdahan Poverty Model ในโครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร โดยได้ดำเนินการจัดทำเนื้อหาในหนังสือเรื่อง โมเดลปฏิบัติการแก้จน “คนเมืองมุก” Mukdahan Poverty Model ประกอบด้วย (1) แนวคิดการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดมุกดาหาร (2) ระบบและกลไกการค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร (3) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนใน

มุกดาหาร คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ดร.ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ
วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

สารบัญ

เรื่อง คำนำ สารบัญ

หน้าที่

บทที่ 1 แนวคิดการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และแม่นยำในจังหวัดมุกดาหาร

- 1.1 ความหมาย
- 1.2 ระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาคความยากจน
- 1.3 กรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework: SLF)
- 1.4 สถานการณ์ความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร
- 1.5 แนวคิดพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (SRA)

บทที่ 2 ระบบและกลไกการค้นหาสอบถามครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

- 2.1 แนวคิดระบบและกลไกการค้นหาสอบถามครัวเรือนยากจน
- 2.2 ผลการค้นหาสอบถามครัวเรือนยากจน
- 2.3 ประเภทของครัวเรือนยากจน
- 2.4 ลักษณะความยากจนในภูมิศาสตร์ของจังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 3 ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน ในจังหวัดมุกดาหาร

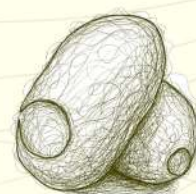
- 3.1 แนวคิดระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน
- 3.2 ผลการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน
- 3.3 ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน

บทที่ 4 โมเดลแก๊จน

- 4.1 โมเดลคุยกันทั้งอำเภอ
- 4.2 โมเดลมันแก๊จน
- 4.3 โมเดลหม่อนแก๊จน
- 4.4 โมเดลคลังแรงงาน (Application Job Muk)
- 4.5 โมเดลไหมแก๊จน

บทที่ 5 สรุปผลการแก้ปัญหาคความยากจนจังหวัดมุกดาหาร

บรรณานุกรม

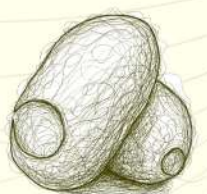
บทที่ 1

แนวคิดการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และแม่นยำในจังหวัดมุกดาหาร

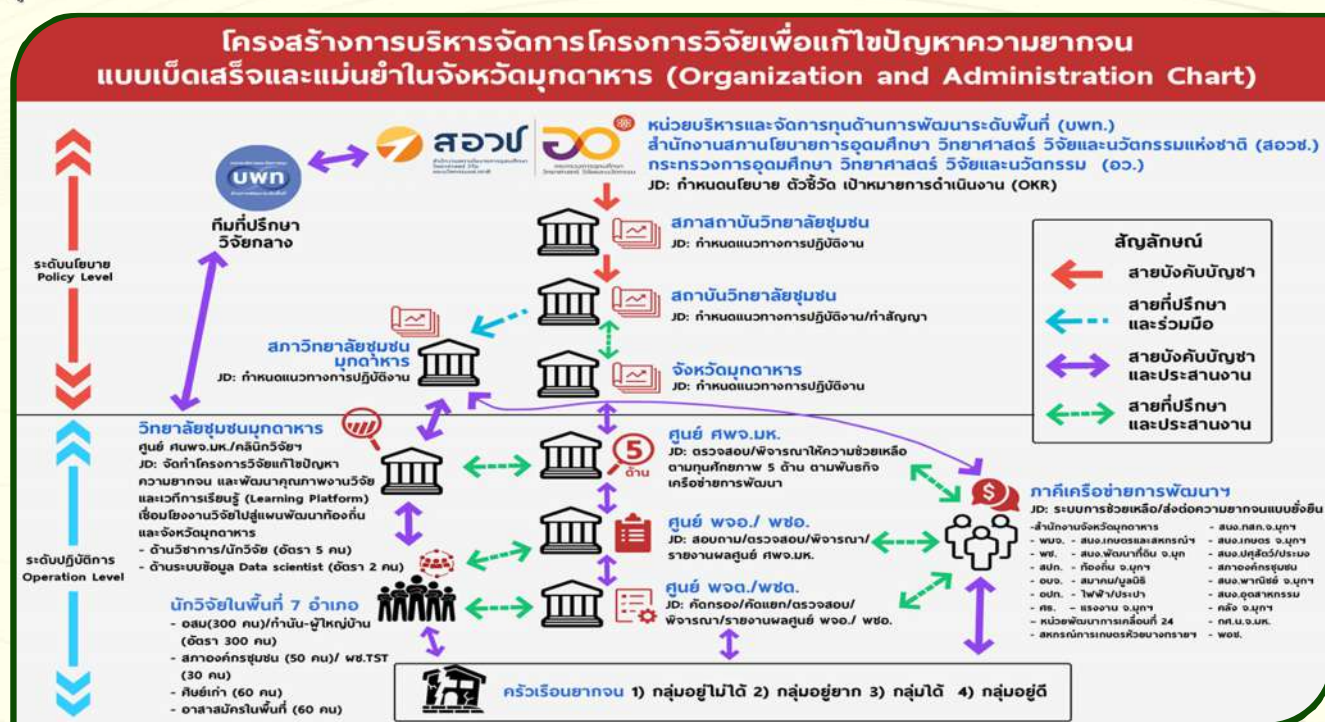
1.1 ความหมาย

“การแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ” ซึ่งคำว่าเบ็ดเสร็จและแม่นยำ มีความหมายพิเศษอยู่ในตัวโดยคำว่า เบ็ดเสร็จ คือ การให้ครัวเรือนยากจนออกจากความยากจนแบบไม่กลับมาจนอีก ส่วนคำว่าแม่นยำ เป็นกระบวนการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนโดยการบูรณาการความร่วมมือของกลไกภาคีทุกภาคส่วนในระดับท้องถิ่นท้องที่ท้องทุ่ง และทีมวิจัยเข้ามามีบทบาทสำคัญในการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จากการทำงานการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ทำให้เห็นความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เราได้ข้อมูลครัวเรือนยากจนที่เป็นจริงรู้ปัญหาของความยากจนที่เป็นจริง รู้วิธีการแก้ไขปัญหาคที่ตรงจุด และรู้ถึงวิธีการที่เราจะออกจากความยากจนได้อย่างไรซึ่งเป้าหมายหลักของการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นการหนุนเสริมการจัดทำระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนเพื่อนำไปสู่ระบบการติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนโดยมีกลไกหน่วยงานในพื้นที่ร่วมปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาคความยากจนร่วมกัน

1.2 ระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาคความยากจน

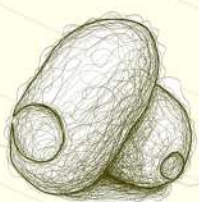

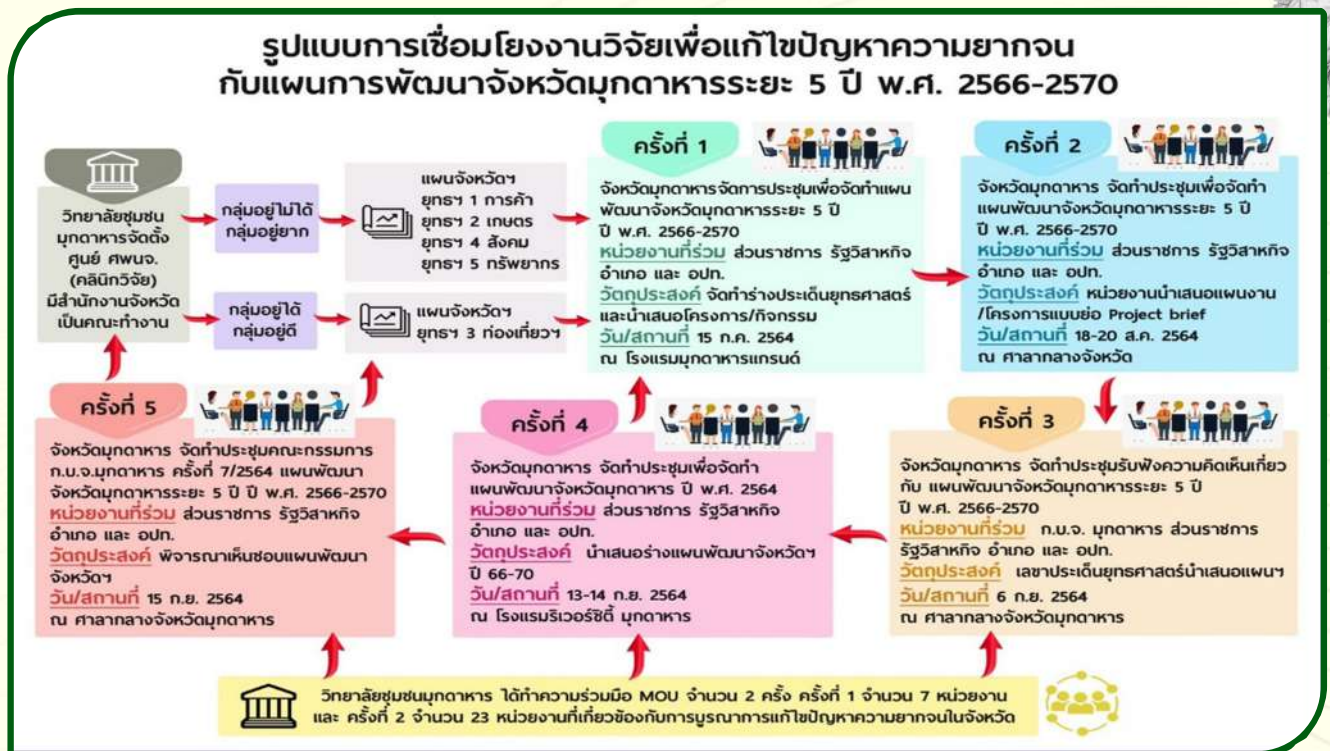
จังหวัดมุกดาหารได้จัดทำกลไกการแก้ไขปัญหาคความยากจนของจังหวัดมุกดาหารในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือระดับพื้นที่ที่ได้มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Analysis) โดยการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Value Chain มีผลการดำเนินการดังนี้

1) ได้ประสานงานหน่วยงานที่มีพันธกิจเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาคความยากจนแต่ละด้าน เช่น ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาชีพ ด้านรายได้ ด้านที่ดินทำกิน ด้านสวัสดิการของรัฐ ด้านสาธารณูปโภคและอุปโภค ด้านโครงสร้างพื้นฐานของคนในครัวเรือนจำนวน 23 หน่วยงาน

2) กลไกเชิงสถาบัน โครงสร้าง กระบวนการ ภาคที่เข้ามาร่วมในการดำเนินงานการวางแผนและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมารวมถึงการออกแบบพัฒนาการดำเนินงานวิจัยโดยจากข้อค้นพบดังกล่าวทางคณะผู้วิจัยจึงได้มีการวางแผนและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมถึงการออกแบบพัฒนาการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานคณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ผ่านคลินิกวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน ร่วมประชุมร่วมกับสำนักงานจังหวัดมุกดาหาร เพื่อนำเสนอผลการวิจัยและเสนอเป้าหมายและประเด็นการแก้ไขปัญหาคความยากจน จำนวน 5 ครั้ง

รูปแบบการเชื่อมโยงผลการวิจัยสู่แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี ระหว่างปีพ.ศ. 2566-2570 ผลงานวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2563-2565 (ระยะที่ 1-3) คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ในจังหวัดมุกดาหาร ได้ข้อค้นพบปัญหาดังต่อไปนี้ (Pain Point) ปัญหาคความยากจน คือ 1) การขาดระบบการจัดการน้ำ 2) การเกษตรล้าหลังด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาด 3) การมีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง 4) การเข้าถึงที่ดินทำกิน 5) การศึกษาในความรู้ใหม่ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ และ 6) การลงทุน

Point) ได้กำหนดปัจจัยที่ส่งต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ (Key Successes)

ทีมวิจัยได้เสนอแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับพื้นที่/จังหวัดในจังหวัดมุกดาหาร โดยทีมวิจัยได้ส่งข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในจังหวัดมุกดาหารในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การยกระดับมาตรฐานเกษตรและการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่า 2) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุน เพื่อเชื่อมโยงอาเซียนสู่สากล 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง 4) การพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ 5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.3 กรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework : SLF)

แนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (The Sustainable Livelihoods Framework : SLF) ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ครัวเรือนยากจนเพื่อค้นหาศักยภาพในทุนด้านต่าง ๆ และนำไปสู่การออกแบบการนำครัวเรือนยากจนเหล่านี้ออกจากความยากจนที่สอดคล้องกับสิทธิประโยชน์ที่เขาครอบครอง ประกอบด้วยทุนด้านต่าง ๆ ดังนี้

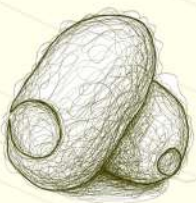
1) ทุนมนุษย์ หมายถึง ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ แรงงานและสุขภาพะที่รวมกันแล้วสามารถส่งเสริมให้คนดำเนินตามกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่แตกต่างกันไปได้และบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ในระดับครัวเรือนทุนมนุษย์เป็นปัจจัยของปริมาณและคุณภาพของแรงงานที่มีอยู่ ซึ่งจะต่างกันไปตามขนาดของครัวเรือน ระดับของความรู้ความชำนาญ ศักยภาพในการเป็นผู้นำ และสุขภาพะ เป็นต้น ทุนมนุษย์ของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร **มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.88**

2) ทุนทางสังคมหมายถึงทุนที่คนสามารถใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายในระบบการดำรงชีพที่ยั่งยืน ซึ่งจะพัฒนาได้โดยผ่านองค์ประกอบเครือข่ายหรือการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในทางแนวดิ่ง(ระบบอุปถัมภ์)หรือแนวราบ(ระหว่างกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน) ทุนทางสังคมของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร **มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.38**

3) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติหมายถึงทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ เช่น ที่ดิน ป่า ทะเล แม่น้ำลำธาร ที่สำคัญเพราะส่วนใหญ่คนจนต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อมที่มีทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดในระบบการดำรงชีพ ทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร **มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.46**

4) ทุนทางกายภาพประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งที่จะสามารถผลิตสิ่งของที่จะสนับสนุนระบบการดำรงชีพที่ยั่งยืนทุนทางกายภาพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร **มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.99**

5) ทุนทางการเงิน หรือทุนทางเศรษฐกิจ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักคือ (1) ทรัพย์สินสะสมที่มีอยู่ เช่น เงินออม อาจเป็นในรูปเงินสด บัญชีเงินฝากธนาคาร หรือทรัพย์สินอื่นๆ เช่นจำนวนปศุสัตว์,เครื่องประดับที่มีราคาแหล่งทรัพยากรทางการเงินอาจรวมถึงการที่มีเครดิตผ่านสถาบันทางการเงินด้วย (2) รายรับที่เข้ามาเป็นปกติ นอกเหนือไปจากรายได้แล้วประเภทของเงินได้อื่น ๆ จะรวมถึง เงินบำนาญ หรือเงินช่วยเหลืออื่น ๆ จากรัฐ หรือเงินที่ส่งจากบุตรหลาน รายรับประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะเกิดประโยชน์ต้องเป็นรายได้ที่เชื่อถือได้มีความแตกต่างระหว่างเงินที่ได้รับครั้งเดียวกับเงินที่โอนมาอย่างสม่ำเสมอเป็นระบบซึ่งผู้รับสามารถจะวางแผนการใช้เงินหรือมีแผนการลงทุนได้ทุนทางการเงินหรือทุนทางเศรษฐกิจของครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร **มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.50**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความยากจนจังหวัดมุกดาหาร ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework : SLF)

1.4 สถานการณ์ความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

จากรายงานสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562 ความก้าวหน้าระดับจังหวัดเมื่อเปรียบเทียบกับความก้าวหน้าการพัฒนาด้านคนในปี 2562 กับ ปี 2558 พบว่า จังหวัดมีความก้าวหน้าการพัฒนาด้านคนเพิ่มขึ้น 47 จังหวัด โดยจังหวัดที่มีดัชนีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ สมุทรสาคร พังงา และ มหาสารคาม ขณะที่จังหวัดที่มีดัชนีความก้าวหน้า ลดลงมี 30 จังหวัด โดยจังหวัดที่มีความก้าวหน้าการพัฒนาด้านคนลดลงมาก ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร บุรีรัมย์ และนราธิวาส โดยจังหวัดมุกดาหารมีดัชนีความก้าวหน้าคน (Human Achievement Index - HAI) ในระดับต่ำของจำนวน 8 ด้าน จากข้อมูลการรายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562 พบว่าจากการวัดความก้าวหน้าในการพัฒนาด้านคน ด้านสุขภาพการศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมชีวิต ครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วมจังหวัดมุกดาหาร มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาด้านคนในลำดับที่ 57 ของประเทศไทย มีจำนวนคนจนในระบบฐานข้อมูล TPMAP จำนวน 4,567 คน

ระบบและกลไกแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดมุกดาหาร

1.5 พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อลดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility)

กรอบการวิจัย “พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อลดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility)” ขึ้นโดยได้กำหนดพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research Areas: SRA) โดยพิจารณาจากจังหวัดที่มีบริบทหรือลักษณะร่วมที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดในพื้นที่หรือภูมิภาคมีกลไกความร่วมมือในการลดความยากจนที่เข้มแข็งและครอบคลุมภาคที่เกี่ยวข้อง มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก มีความพร้อมในการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกับหน่วยงานภายนอกทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ความพร้อมของระบบข้อมูลหรือมีความมุ่งมั่นในการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับวางแผน

ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ร้อยเอ็ด พัทลุง ปัตตานี และยะลา โดยมีศักยภาพในจังหวัดที่จะขับเคลื่อน

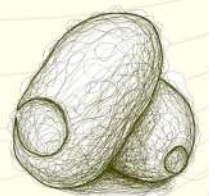
การดำเนินงานของพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research Areas: SRA) มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มลดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS) เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบท

2. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน

3. เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด

4. เพื่อสร้างแพลตฟอร์มลดความยากจนของประเทศ (National Platform to End Poverty) สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (PPPConnex) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ คลังนวัตกรรมแก้จน และระบบติดตามประเมินผล ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ระบุคนจนเป้าหมาย และออกแบบการช่วยเหลือคนจนได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม่นยำ สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

กลไก ววน.	
บพท.	PMU อื่นๆ
สถาบันวิจัยฯ 484	

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร
จังหวัดมุกดาหาร

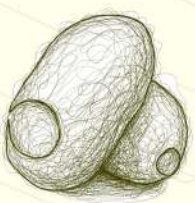
2. การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) พื้นที่ SRA ทั้ง 7 แห่ง จะสร้าง นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ หรือ Area Manager ขึ้นมาบริหารพื้นที่การทำงาน งานวิจัย ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งในระดับตำบล อำเภอและจังหวัด และในเชิงประเด็น นักจัดการเชิงพื้นที่ดังกล่าวจะเป็น คนในมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ หน่วยงานภายนอก หรือภาคประชาสังคม ฯลฯ ขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น อาจารย์ นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ผู้ว่าราชการ จังหวัด ประชาสังคม ผู้นำชุมชน ฯลฯ โดยมีหน้าที่สำคัญ เช่น การสร้างแนวคิดการทำงาน SRA การกำหนดแผนงาน การกำหนดโครงการ การสร้างความรู้ การขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานราก การสร้างกลยุทธ์การสื่อสาร การบูรณาการแนวตั้งแนวนอน การประสานงานความร่วมมือ การหนุนเสริม การติดตาม การประเมินผล การกำหนด กลยุทธ์ในการถอนตัวการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดคุณสมบัติและสมรรถนะของ ผู้บริหารงานพัฒนา เชิงพื้นที่ (Area Manager) ทั้งสถาบันการศึกษาและภาคีเครือข่าย การสัมมนาร่วมเพื่อกำหนด หลักสูตร Area Manager ทั้งร่วมและเฉพาะพื้นที่ การประเมินและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารงาน พัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Manager) การ จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Manager) และ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมบ่มเพาะ Area Manager ให้กับสถาบันการศึกษาและกลไก ภาคีแก้ไขปัญหาคความยากจน

3. การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัด ความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมและการจัดทำระบบข้อมูลได้แก่การวิเคราะห์ ศักยภาพและช่องว่างในการพัฒนางของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาคความ ยากจน การพัฒนาระบบสารสนเทศ สนับสนุนเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System:DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาคความ ยากจน (การจัดประชุมชี้แจง ศักยภาพวิเคราะห์ ออกแบบโครงสร้างของระบบ DSS ร่วม กับทีม DSS เพื่อจัดทำแผนและแนวทางการดูแลระบบการบริหารจัดการ การนำเข้า ข้อมูลจาก ฐานข้อมูลภายนอก การจัดประชุมชี้แจง ติดตั้งซอฟต์แวร์ สำหรับพัฒนา ระบบและวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนาส่วนของการจัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลของระบบ สนับสนุนการตัดสินใจ การพัฒนาในส่วนของเว็บแอปพลิเคชัน (DSSWeb Application) การพัฒนาศักยภาพผู้ใช้งานและการใช้งานระบบ การรายงานผลดำเนินการ การ วิเคราะห์ และสรุปผล) การเชื่อมโยงเครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนา พื้นที่ ในการ เสริมพลังร่วมกับภาคีเครือข่ายยกระดับกระบวนการทำงานแก้ไขปัญหาคความ ยากจน พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์

4. การเชื่อมโยงระบบตลาด (Marketing Process) ได้แก่ การสร้างและพัฒนาทีมที่ปรึกษา ด้านการตลาด (Marketing Mentor) ตามแนวทาง Pro-poor Value Chain การจัดลำดับการส่งเสริมตลาด 4 ระดับ คือ ระดับมหภาค ระดับกลุ่มจังหวัดหรือจังหวัด ระดับวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (Micro, Small and Medium Enterprise : MSME) และระดับชุมชนท้องถิ่น การเชื่อมโยง สินค้าและบริการสู่ตลาดท้องถิ่นเป็นระดับภูมิภาคเป็นประเทศเป็นนานาชาติ การเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้าและบริการจากโมเดลแก๊จน (Products OM Cluster) ในระดับท้องถิ่น เป็นระดับภูมิภาคเป็นประเทศเป็นนานาชาติและการส่งเสริมผู้ประกอบการทั้งระดับท้องถิ่นเป็นภูมิภาคเป็นส่วนกลาง ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาคความยากจน

5. การส่งเสริมการจัดความสัมพันธ์กลไกการทำงานร่วมกันในพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Eco System) ดำเนินการส่งเสริมการวิเคราะห์ความต่างศักยภาพและข้อจำกัดในการทำงานแก๊จนของภาคต่างๆ การวางเป้าหมายร่วมและการวางแผนการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายแก๊จน การติดตามและประเมินความร่วมมือในการทำงานแก้ไขความยากจน

6. การประเมินความเปลี่ยนแปลง ดำเนินการสรุปบทเรียนจากพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม คือ ปัจจัยสำเร็จ (Key to Success: KOS) หรือ ปัจจัยข้อจำกัด (Key to Failure : KOF) การประเมินการส่งเสริมให้เกิดการกำหนดเส้นทางการแก้ไข ปัญหาคความยากจน (Milestone) ในพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมปี 2566 - 2570 การติดตามและประเมินผลแพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (PPAOS) พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (SRA) 7 จังหวัด และการส่งเสริมการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Sustainable Livelihood Return on Investment : SLROI) ในพื้นที่ 7 จังหวัด (SLF-SROI-SLROI) เพื่อสะท้อนผลที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP)

บทที่ 2

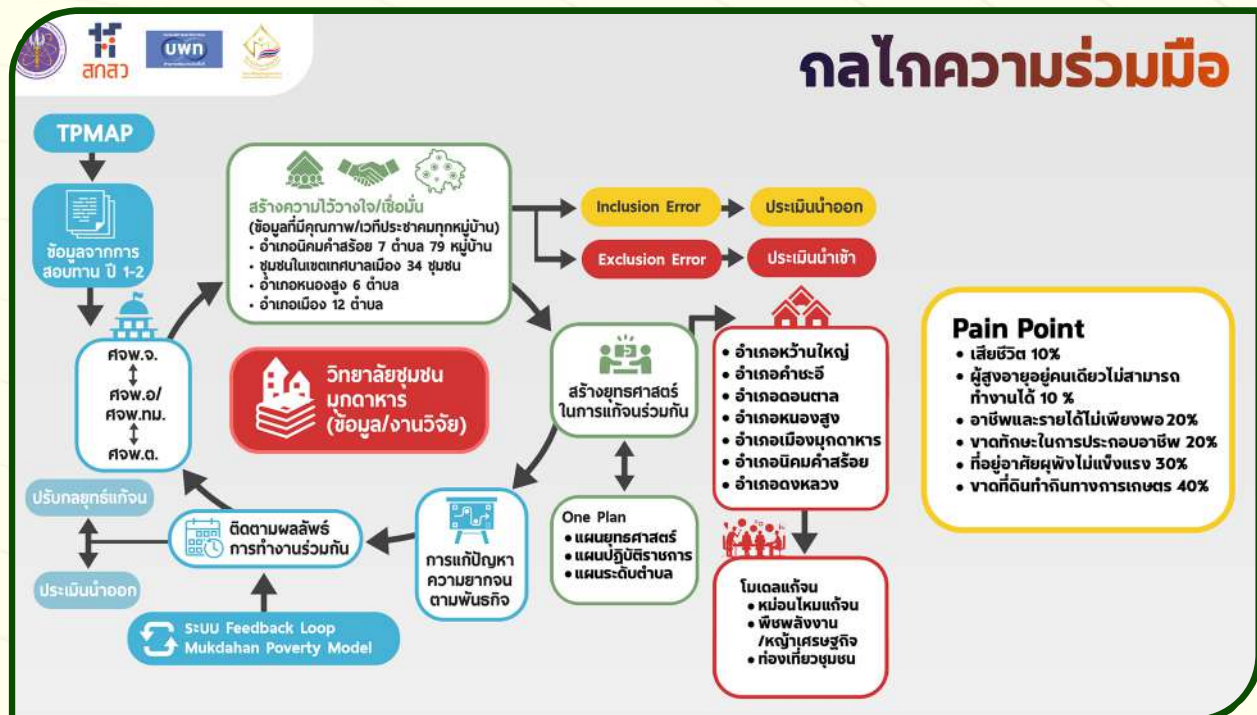
ระบบและกลไกการค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจน ในจังหวัดมุกดาหาร

2.1 แนวคิดระบบและกลไกการค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจน

การค้นหาและสอบทานในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารทีมวิจัยได้ใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูล การพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) หรือ TPMAP ปี 2562 เป็นฐานในการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนในแต่ละพื้นที่ ทีมวิจัยได้ทำการลงพื้นที่ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้านประสานการทำงานความร่วมมือและการบูรณาการในพื้นที่โดยใช้วิธีการจัดเวทีประชาคมประชาคมโดยการเสวนาความยากจนของแต่ละหมู่บ้านจัดหาทีมปฏิบัติการแก่จ้นในพื้นที่ซึ่งจะเป็นกลไกในพื้นที่ที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดและสำคัญที่สุดในชุมชน

ครอบคลุมทั้งจังหวัดมุกดาหาร

จากการจัดเวทีประชาคม ประชาคมโดยการเสวนาความยากจนของแต่ละหมู่บ้าน แล้วนั้นเราค้นพบว่ายังมีครัวเรือนที่ยังต้องการช่วยเหลือและส่งต่อความช่วยเหลืออีกหลายครัวเรือน และพบอีกว่ามีครัวเรือนที่ไม่ได้ยากจน อยู่ในฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนทีมวิจัยได้ร่วมมือกับชุดปฏิบัติการแก่จ้นในพื้นที่ร่วมกันออกแบบกระบวนการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนแต่ละพื้นที่

2.2 ผลการ การค้นคว้า เรียน ในปีที่ 1

สรุปยอดการเก็บข้อมูลครัวเรือน

จังหวัดมุกดาหาร ปี 2566-2567 ทั้งหมด

ข้อมูล ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2568 (ครัวเรือน)

การค้นหาสอบทาน

สำรวจปี 2566-2567 (ครัวเรือน)

พื้นที่	จำนวน ตำบล	รวมทั้งยอด ปี 2566	คนจนที่ได้รับการช่วยเหลือ (Inclusion)	ทวนสอบ จนจริง(เดิม)	Add on 67 (Exclusion)	รวมทั้งยอด จนจริง
นิคมคำสร้อย	7	755	534	221	74	295
ดอนตาล	7	538	480	58	59	117
หนองสูง	6	175	125	50	97	147
คำชะอี	9	749	635	114	151	265
หว้านใหญ่	5	255	211	44	43	87
ดงหลวง	6	2334	2188	146	74	220
เมือง	13	1378	1202	176	286	462
รวม	53	6184	5375	809	784	1593

%		
Add on 67 (Exclusion) คิดเป็นร้อยละ	คนจนที่ได้รับ การช่วยเหลือ (Inclusion) ปี 2567 คิดเป็นร้อยละ	คนจนปี 2567 เทียบกับ คนจนปี 2566 ลดลง คิดเป็นร้อยละ
9.80	18.52	39.07
10.97	89.22	21.75
55.43	71.43	84.00
20.16	84.78	35.38
16.86	82.75	34.12
3.17	93.74	9.43
20.75	87.23	33.53
12.68	86.92	25.76

คนจนปี 67 1593 ครัวเรือน 5202 คน

2.3 ประเภทของครัวเรือนยากจน

กลุ่มที่ 1 อยู่ลำบาก : เป็นกลุ่มที่มีปัจจัยพื้นฐานในความขาดแคลนการดำรงชีวิต
ต้องนำเข้าสู่ระบบสวัสดิการโดยเร่งด่วน จำนวน 32 ครอบครัว

กลุ่มที่ 3 พออยู่ได้ : เป็นกลุ่มที่มีฐานทุนสำหรับการดำรงชีพ แต่ยังไม่เพียงพอที่จะอยู่รอดได้อย่างปลอดภัย หากประสบกับภาวะความแปรปรวนต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน และยกระดับความเป็นอยู่ให้หลุดพ้นจากสภาวะความขาดแคลน/เปราะบางจำนวน 602 ครัวเรือน

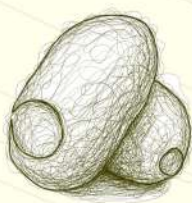
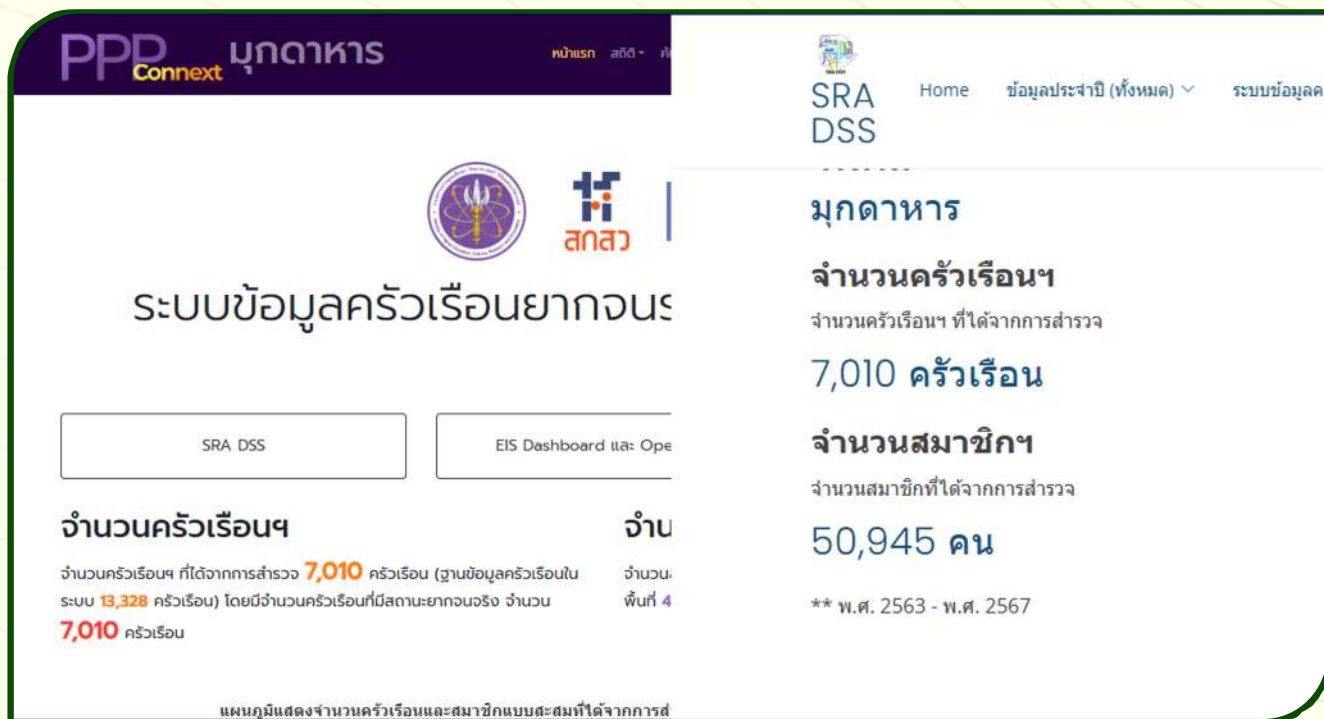
บทที่ 3

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและระบบฐานข้อมูล ครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

3.1 แนวคิดระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน

ทีมวิจัยของวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร มีบทบาทในการค้นหาภาคีเครือข่ายในการทำงาน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย จัดตั้งทีมงานรับผิดชอบแต่ละส่วน จัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) กับหน่วยงานภาคีความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนความรู้สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรการแก้ไข ปัญหาเฉพาะด้านจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความร่วมมือในการส่งต่อข้อมูลและให้การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมายได้แก่เด็กในครัวเรือนยากจนที่ต้องการโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาครัวเรือน

พิการ คนด้อยโอกาส กลุ่มผู้มีปัญหาสุขภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เข้าไม่ถึงสวัสดิการ รวมถึงกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอให้เห็น 1) ระบบการส่งต่อและช่วยเหลือ 2) ผลการส่งต่อความช่วยเหลือ 3) ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระบบการส่งต่อและช่วยเหลือ

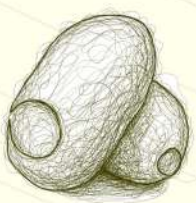
โครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ในปีที่ 1 (2563) และปีที่ 2 (2564) ทีมวิจัยได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลง 3 ครั้ง เพื่อเป็นการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดมุกดาหาร

3.2 ผลการส่งต่อความช่วยเหลือ

ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ต้องให้ความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ตามภารกิจในการช่วยเหลือของหน่วยงานนั้น ๆ โดยจำแนกเป็นการส่งต่อความช่วยเหลือในแต่ละด้าน ดังนี้

1) **ด้านการศึกษา** ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือในด้านการศึกษาให้กับวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร โดยวิทยาลัยชุมชนมุกดาหารจะเป็นผู้คัดกรองนักศึกษาจากครัวเรือนยากจนระดับอยู่ลำบากอยู่ยากและอยู่ได้ที่มีชื่ออยู่ในระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนจำนวน 103 คน เพื่อให้ได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

2) ด้านที่อยู่อาศัย ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่อยู่ในระดับ อยู่ลำบาก และอยู่ยาก ที่อยู่ในระบบฐานข้อมูล จำนวน 19 ครัวเรือน ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการซ่อมแซมและสร้างบ้านประกอบ ด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ให้การช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านพอเพียง ประจำปีงบประมาณ 2565 งบประมาณในการซ่อมแซมบ้าน ครัวเรือนละ 20,500 บาท และส่งต่อความช่วยเหลือให้กับบริษัท บ่อทองวินด์ฟาร์ม จำกัด โดยให้งบประมาณในการสร้างบ้าน 1 หลัง เป็นจำนวนเงิน 179,680 บาท

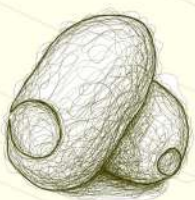
โครงการซ่อมแซมบ้านพักอาศัย หลังที่ 2
นายกองสี ไวยพันธ์ บ้านเลขที่ 160 หมู่ 3 บ้านนาโก
ต.กุดแซ่ อ.เมือง จ.มุกดาหาร

ประเภทวัสดุ	ปริมาณ	ราคาต่อหน่วย	รวมค่าวัสดุ
เสา	9	1,000	9,000
คานาดินเผา	700	8	5,600
ทราย	4	400	1,600
เหล็ก	75	100	7,500
ปูน	4	300	1,200
รวม			24,900

รวมค่าช่าง 10,000 บาท
รวมค่าวัสดุ 24,900 บาท
รวมค่าช่าง 10,000 บาท

รายการซ่อมแซมโครงการหลังคาและหลังคา

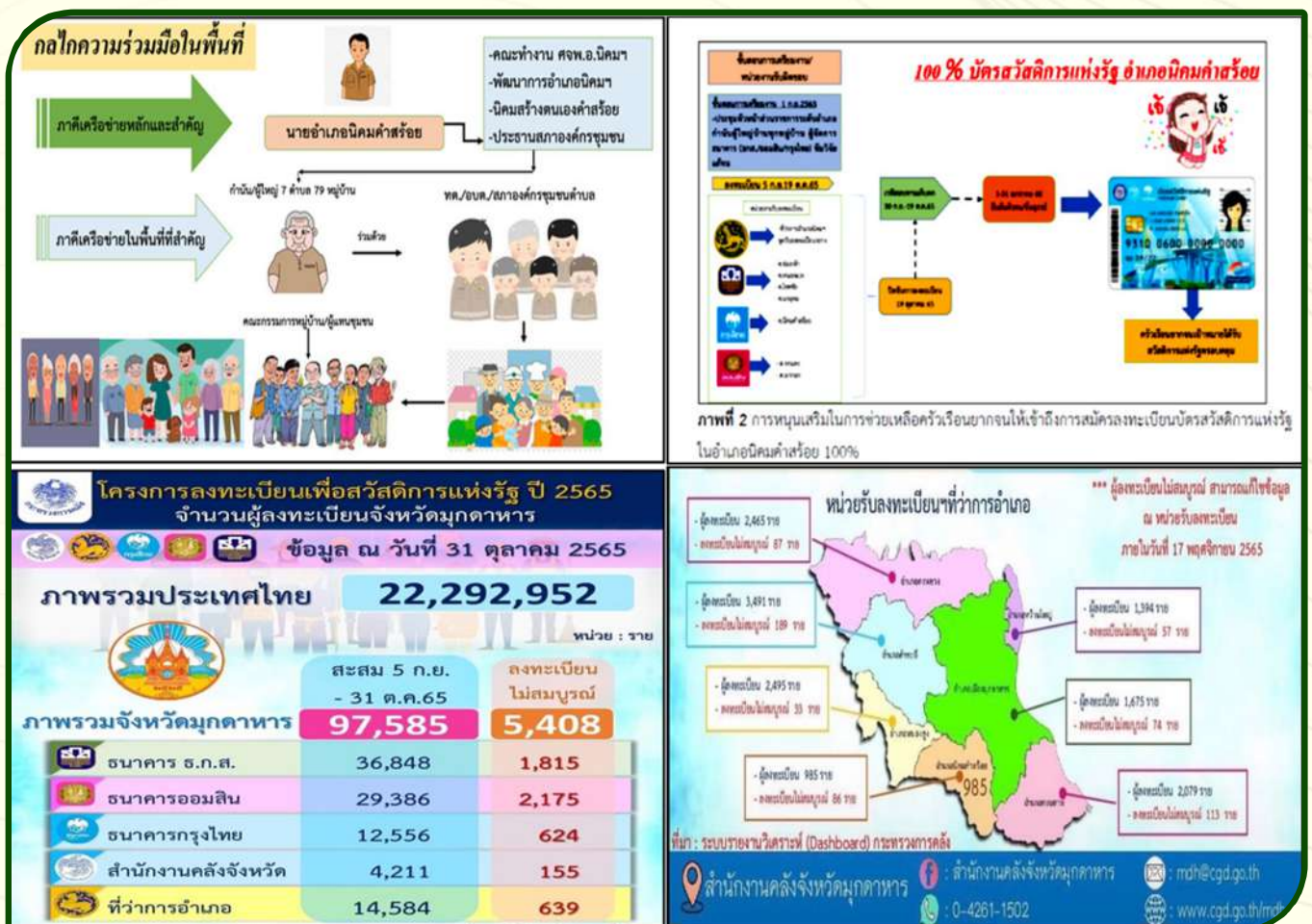
3) ด้านการพัฒนาอาชีพ ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่อยู่ในระดับอยู่ลำบากอยู่ยาก และอยู่ได้ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการฝึกและพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.) สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมุกดาหาร ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ มุกดาหาร วิสาหกิจชุมชนหม่อนไหมสายใยนิคมคำสร้อย วิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนแก้้จนตำบลกกแดง ศูนย์เรียนรู้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตำบลกกแดง วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

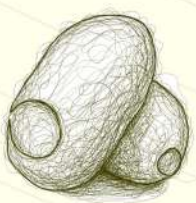

4) ด้านการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ

ทีมวิจัยได้ร่วมประชุมวางแผนในการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในอำเภอนิคมคำสร้อย กับนายชายสิทธิ์ สุวรรณโชติ นายอำเภอนิคมคำสร้อย โดยอาศัยกลไกของศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ นิคมคำสร้อย (ศจพ.อ.นิคมคำสร้อย) โดยมีการเริ่มลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน 2565 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2565 จำนวน 57 วัน ทีมวิจัยได้หนุนเสริมในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนให้เข้าถึงการสมัครลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่ง

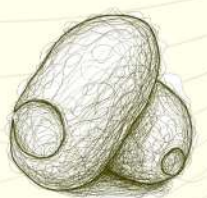
ได้ทำการสมัครลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2565 จำนวน 665 ครัวเรือน หรือ คิดเป็นร้อยละ 100

5) ด้านการจัดสวัสดิการทางสังคม ครีวเรือนยากจนในอำเภอนิคมน้ำอ้อยได้รับสวัสดิการทางสังคมโดยได้รับถุงยังชีพจำนวน 190 ครีวเรือนซึ่งได้รับจากที่ทำการปกครองอำเภอนิคมน้ำอ้อย โดยนายอำเภอนิคมน้ำอ้อย นายชายสิทธิ์ สุวรรณโชติ มอบถุงยังชีพ จำนวน 60 ครีวเรือน บริษัท บ่อทองวินด์ฟาร์ม มอบถุงยังชีพ จำนวน 60 ครีวเรือน กองทุน พชอ. และมูลนิธิสุทธธีธรรม มอบถุงยังชีพ จำนวน 70 ครีวเรือน

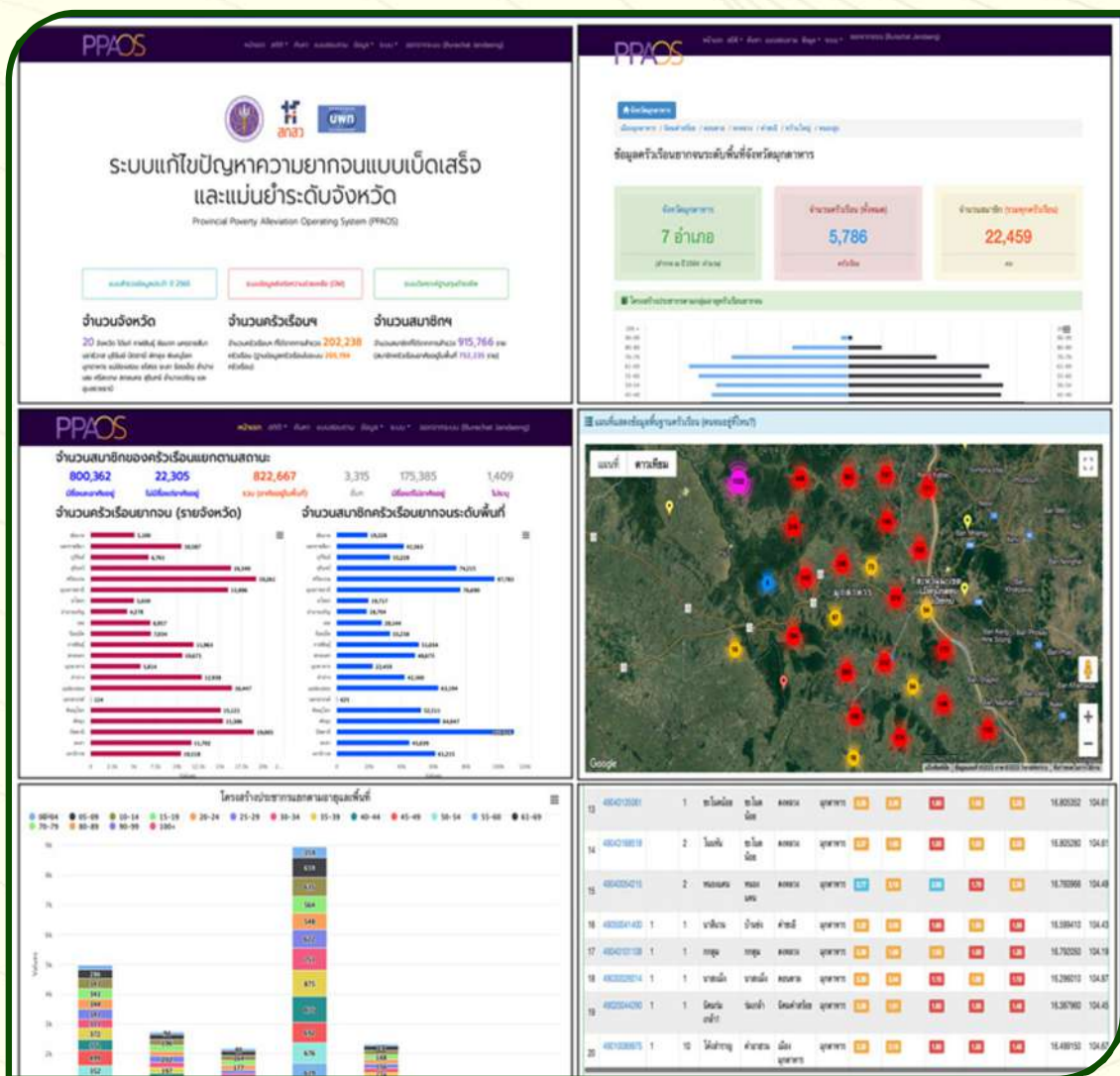

3.3 ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน

ระบบฐานข้อมูล PPAOS

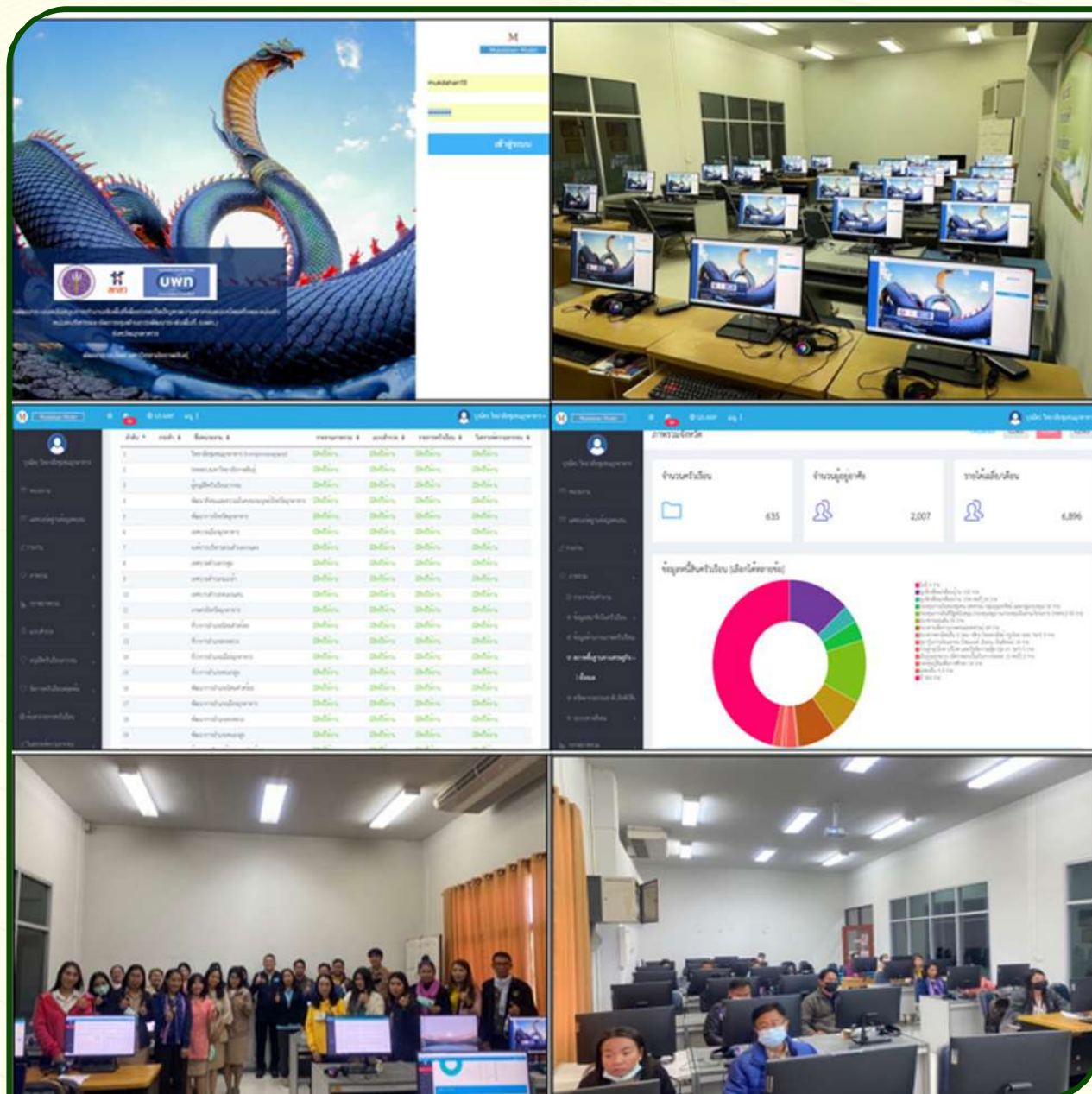
ทีมวิจัยได้ทำการนำเข้าข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ได้จากการสำรวจเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนโดยใช้ชื่อว่าระบบแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด : Provincial Poverty Alleviation Operating System (PPAOS) หลังจากที่ทีมวิจัยนำเข้าข้อมูลเสร็จระบบก็แสดงผลข้อมูลครัวเรือนยากจนที่นำเข้าทันทีในระบบแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด : Provincial Poverty Alleviation Operating System (PPAOS) จะแสดงข้อมูลต่าง ๆ ของครัวเรือนยากจนทั้งครัวเรือนและสมาชิกของครัวเรือนยากจน ทำให้ทราบได้ว่าครัวเรือน

ใด และมีทุนในการดำรงชีพแต่ละด้านเป็นอย่างไร

ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน Mukdahan Model (Mukdahanpoverty.com)

ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน และระบบติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน (Feedback Loop) ทีมวิจัยได้เชิญหน่วยงานที่ MOU และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีภารกิจในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้มาฝึกปฏิบัติการในการใช้ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อทำการวิเคราะห์และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนตามภารกิจของหน่วยงานต่อไป

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดแผนพัฒนาพื้นที่ (One Plan) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ตั้งแต่แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด โดยใช้แนวทางการบูรณาการเชิงพื้นที่ (Area-Based) โดยมีนายอำเภอเป็น Area Manager ในลักษณะของการคุยกันทั้งอำเภอซึ่งให้ความสำคัญกับการนำปัญหาความต้องการของพื้นที่มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

นิคมสร้อยโมเดล คู่กันทั้งอำเภอ

ระบบข้อมูล สอบทาน/ค้นหา

อยู่ดี → **อยู่ได้** → **อยู่ยาก** → **อยู่ลำบาก**

- อยู่ดี**: ผู้ประกอบการ
- อยู่ได้**: Network Manage, Feedback Loop
- อยู่ยาก**: หมอบแท็บเล็ต
- อยู่ลำบาก**: สวัสดิการภาครัฐ, สวัสดิการชุมชน

จังหวัด (ศอ.พ. มท. แผนจังหวัด)

อำเภอ (พช. อ.พ. แผนตำบล)

ตำบล (พช. ศอ.พ. แผนอำเภอ)

7 ตำบล/ 79 หมู่บ้าน

ประชาชน

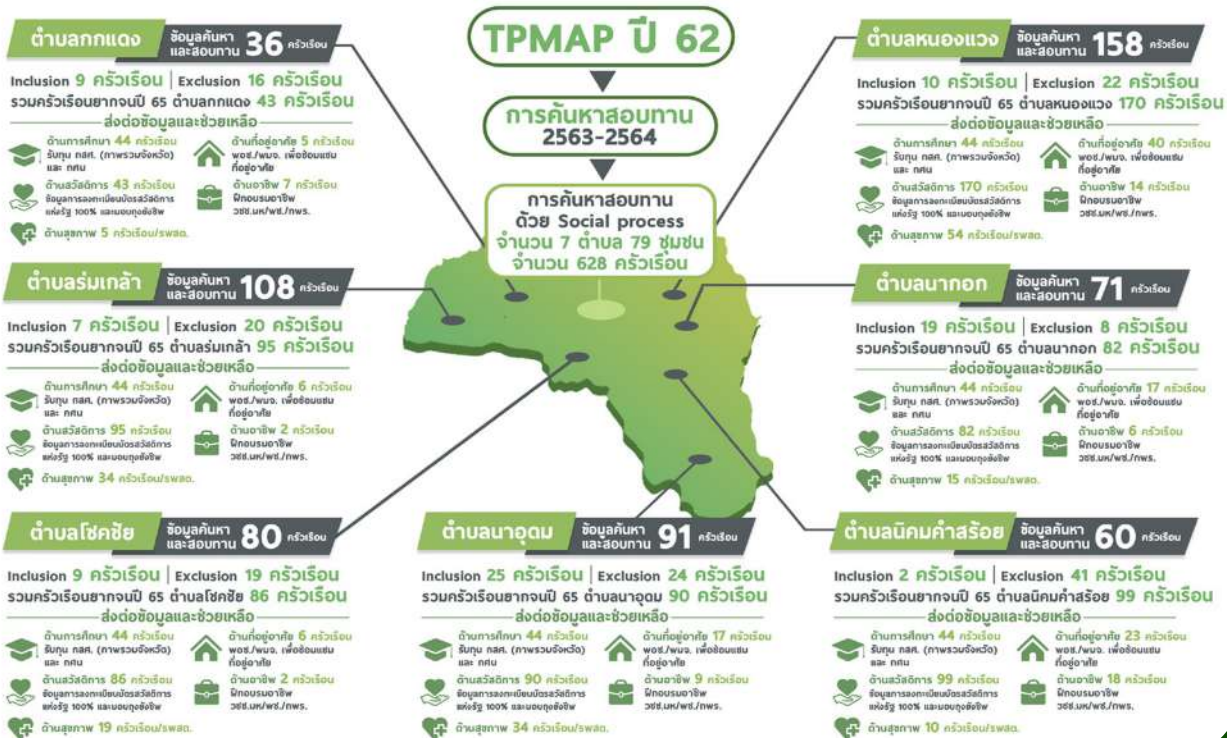
จะออกจากความจนได้อย่างไร?
คนจนอยู่ที่ไหน?
ทำไมถึงจน?

โมเดลแก๊จน อำเภอโนนคำสร้อย คุยกันทั้งอำเภอและหมอนแก๊จน

Process Innovation, Product Innovation

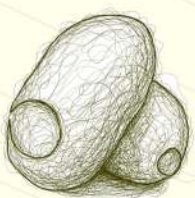
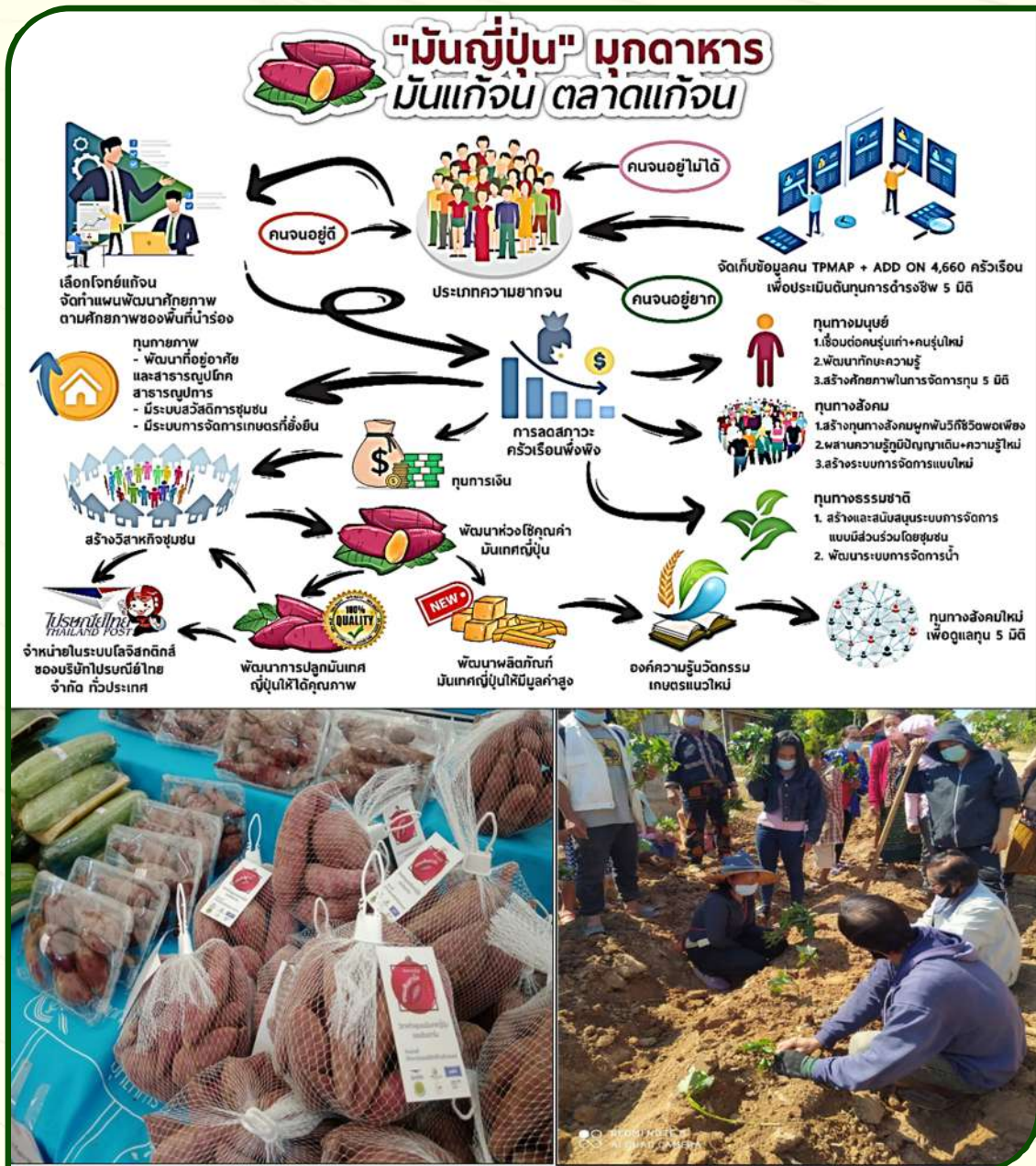

แผนปฏิบัติการแก๊จนทั้งอำเภอโนนคำสร้อย 100%

4.2 โมเดลมันแก้วน

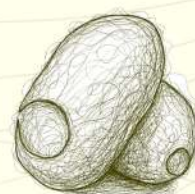
โมเดลมันแก้วน ดำเนินการในพื้นที่บ้านसानแก้ว ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง มีครัวเรือนยากจนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 60 ครัวเรือน ผลผลิตที่ได้คือ มันเทศญี่ปุ่นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมันเทศญี่ปุ่นและได้รับการสนับสนุนโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ จากสำนักงานพลังงานจังหวัดมุกดาหาร

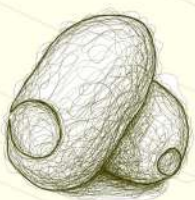
เม.ย. 64/ออมสินฟาร์ม & ปง. มุกดาหาร

29 เม.ย. 64/ออมสินฟาร์ม & ปรางค์มุกดาหาร

4.3 โมเดลหม่อนแก้จน

โมเดลหม่อนแก้จน ดำเนินการในพื้นที่ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอนองสูง และตำบลนาโสก อำเภอมือมุกดาหาร มีครัวเรือนยากจนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 62 ครัวเรือน ผลผลิตที่ได้คือ ใบหม่อน ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากหม่อน เช่น สบู่ใบหม่อน แชมพูใบหม่อน ชาใบหม่อน สารสกัดที่ใช้ผลิตเครื่องสำอาง ได้รับการสนับสนุนที่ดินแปลงรวม (ที่ดินของรัฐ) จำนวน 83 ไร่ ในอำเภอนิคมน้ำอ้อย จากสำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ได้รับการสนับสนุนที่ดินแปลงรวม (ที่ดินของรัฐ) จำนวน 3 ไร่ ในอำเภอนองสูง จากที่ทำการปกครองอำเภอนองสูง อำเภอนองสูง

การพัฒนาเครือข่ายสมุนไพรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 15 วิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนโกบ้านอินดี้

วิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนแก้งัน ตำบลกกแดง

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สายใยนิคมคำสร้อย

อ.นิคมคำสร้อย

- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สายใยนิคมคำสร้อย
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพปลูกหม่อนแก้งัน
- วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่หม่อนไหม
- กลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในระบบอุตสาหกรรม
- วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองนกเขียน
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรตำบลนาอุดม

อ.เมืองมุกดาหาร

อ.ดงหลวง

อ.คำชะอี

อ.หนองสูง

- วิสาหกิจชุมชนโกบ้านอินดี้
- วิสาหกิจชุมชนข้าวเกรียบปากหม้อแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองไธ
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบุกเพื่อการอุตสาหกรรมอาหาร
- วิสาหกิจชุมชนกรกักรฟาร์มโคขุนพริ่เมื่อน
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
- วิสาหกิจชุมชนผลิตจำหน่ายสินค้าเกษตรออร์แกนิก
- วิสาหกิจชุมชนชาวสวนยางบ้านโนนน้ำคำ
- วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหมสมุนไพร
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลโนนยาง

อ.ดอนดา

Pro-poor-value-chain: หม่อนแก๊ง

Value chain เดิม: ปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมในครัวเรือน ▶ ไหมจากจีนราคาถูกลง ▶ ลดพื้นที่ปลูก

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ	outcome
คนจนปลูกหม่อน 147 ครัวเรือน ที่ดินครัวเรือน ที่ดินแปลงรวม ใบหม่อนสด - ใบชาวิสาหกิจโกบ้านอินดี 2.5 ตัน/เดือน - ใบสดอาหารสัตว์ 2.5 ตัน/เดือน - เพิ่มเป็น 6 ตัน/เดือน Key stakeholders - ศูนย์หม่อนไหม - นิคมสร้างตนเองคำสร้อย - พัฒนาที่ดิน/ สบง.เกษตรอำเภอ/สบง. - อปท. - วิสาหกิจปลูกหม่อนแก๊ง Up skill - เทคนิคการปลูก การดูแลหม่อน - การเก็บใบหม่อน - วิเคราะห์สายพันธุ์ Platform manager - นายอำเภอ/นิคมคำสร้อย - นิคมสร้างตนเองคำสร้อย	แปรรูปอย่างง่าย ใบสด ▶ ดากแห้ง ▶ ไข่หม่อน ▶ อาหารสัตว์ - แปรรูปอาหารสัตว์ - แปรรูปอาหารคน - ผงไข่/ผงสุรส - ไข่หม่อน - อาหารเสริม - แปรรูปไม้ใช้อาหาร - เครื่องสำอาง - สารสกัดสำคัญ สบู่ แชมพู เซรั่ม Up skill - การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ - การถ่ายทอดเทคโนโลยี วว. Key stakeholders - วว. - วิสาหกิจโกบ้านอินดี - วิสาหกิจชุมชนสายใยนิคมคำสร้อย - วิสาหกิจปลูกหม่อนแก๊ง Platform manager - วชช. มุกดาหาร ▶ อปท.	ตลาด - ตลาดต่างประเทศ - ตลาดจีน - ตลาดอินโดนีเซีย - ตลาดอินเดีย - ตลาดในพื้นที่ - โรงแรม/รีสอร์ต - ตลาดออนไลน์ - Shopee - Facebook Up skill : วางแผนการตลาด Key stakeholders - วิสาหกิจหม่อน 15 แห่ง - Young smart farmer - วิสาหกิจชุมชนโกบ้านอินดี - วิสาหกิจหม่อนแก๊ง Platform manager - วชช. มุกดาหาร ▶ กลุ่ม Green House Kokdeang (กลุ่มผู้ประกอบการ OTOP/ young smart farmer)	- ลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม/ลดการใช้สารเคมี - การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน - การใช้ที่ดินของรัฐแก๊ง (ตัวแปร) - สร้างพื้นที่ (space) ในการร่วมคิด/ร่วมทำของกลไกเชิงสถาบันในการแก๊ง - การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น - การเรียนรู้ (Peer learning) ระหว่างวิสาหกิจชุมชน - พัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนเป้าหมาย

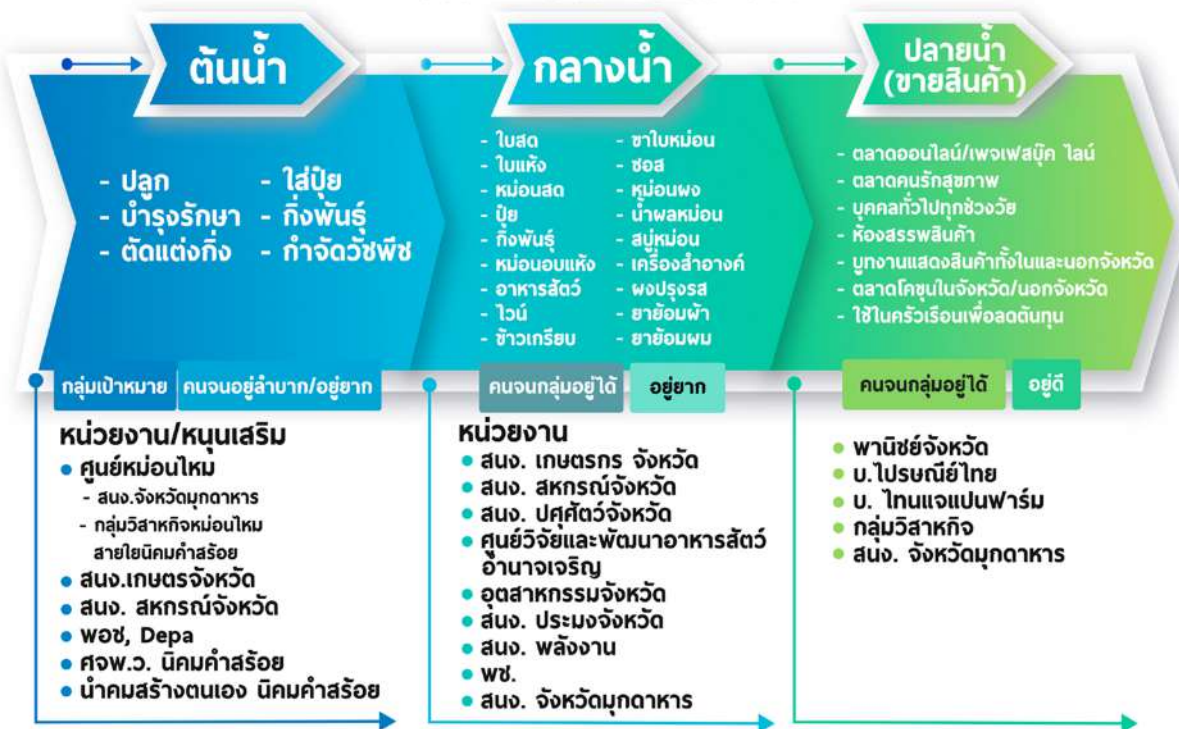
Poverty forum : วชช. มุกดาหาร

Poverty forum : วชช. มุกดาหาร

Poverty forum : วชช. มุกดาหาร

Value chain หม่อนแก๊ง

หม่อนแก๊งนวัตกรรมอัจฉริยะ

รูปแบบการจัดสรรที่ดินแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ในอำเภอนิคมน้ำลำร้อย

จัดสรรให้กลุ่มเป้าหมาย
ที่พร้อมดำเนินการแล้ว 14 ไร่

กำลังดำเนินการปรับปรุงพื้นที่
เพื่อจัดสรรอีก 12 ไร่ จาก 69 ไร่

รวม 83 ไร่

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้ที่ดิน โดยสำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

การใช้พื้นที่สาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย

สำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อยได้ใช้ระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่นในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง พ.ศ. 2537 ข้อ 42 ได้อนุญาตให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนแก่จนเข้าใช้พื้นที่สาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย จำนวน 83 ไร่ เพื่อปลูกหม่อน โดยมีหลักเกณฑ์มีรายละเอียดดังนี้

- (1) ต้องเป็นคนจนในฐานข้อมูลระบบ Livingonnewpace PPP Connexit ในโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหาร
- (2) มีที่อยู่อาศัยตามทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่จริงในพื้นที่อำเภอนิคมน้ำลำร้อย จังหวัดมุกดาหาร
- (3) การจัดสรรที่ดินในการใช้พื้นที่ในการปลูกหม่อนครัวเรือนจะไม่เกิน 2 ไร่ต่อครัวเรือน
- (4) ทำสัญญาในการขอใช้ที่ดินทุก ๆ 3 ปี ต่อสัญญาอีกก็ได้
- (5) ต้องทำการปลูกหม่อนหรือทำการเกษตรในพื้นที่ด้วยตนเอง
- (6) ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์การใช้ที่ดินถาวรได้
- (7) กรณีรายบุคคล สามารถยื่นเอกสารขอใช้ที่ดินได้ที่สำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย
- (8) กรณีรวมกลุ่ม ต้องเป็นสมาชิกที่มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถยื่นเอกสารในนามกลุ่มได้ที่สำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย
- (9) กรณีที่ไม่ใช้ประโยชน์ที่ดินสำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อยสามารถยกเลิกการใช้ที่ดินได้ทุกเมื่อ

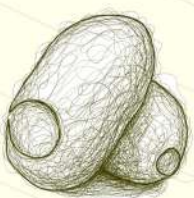
กชน จ.มุกดาหาร | HIGHLIGHT คนหัวกะทิ | 12 มี.ค. 2565 | GMM25

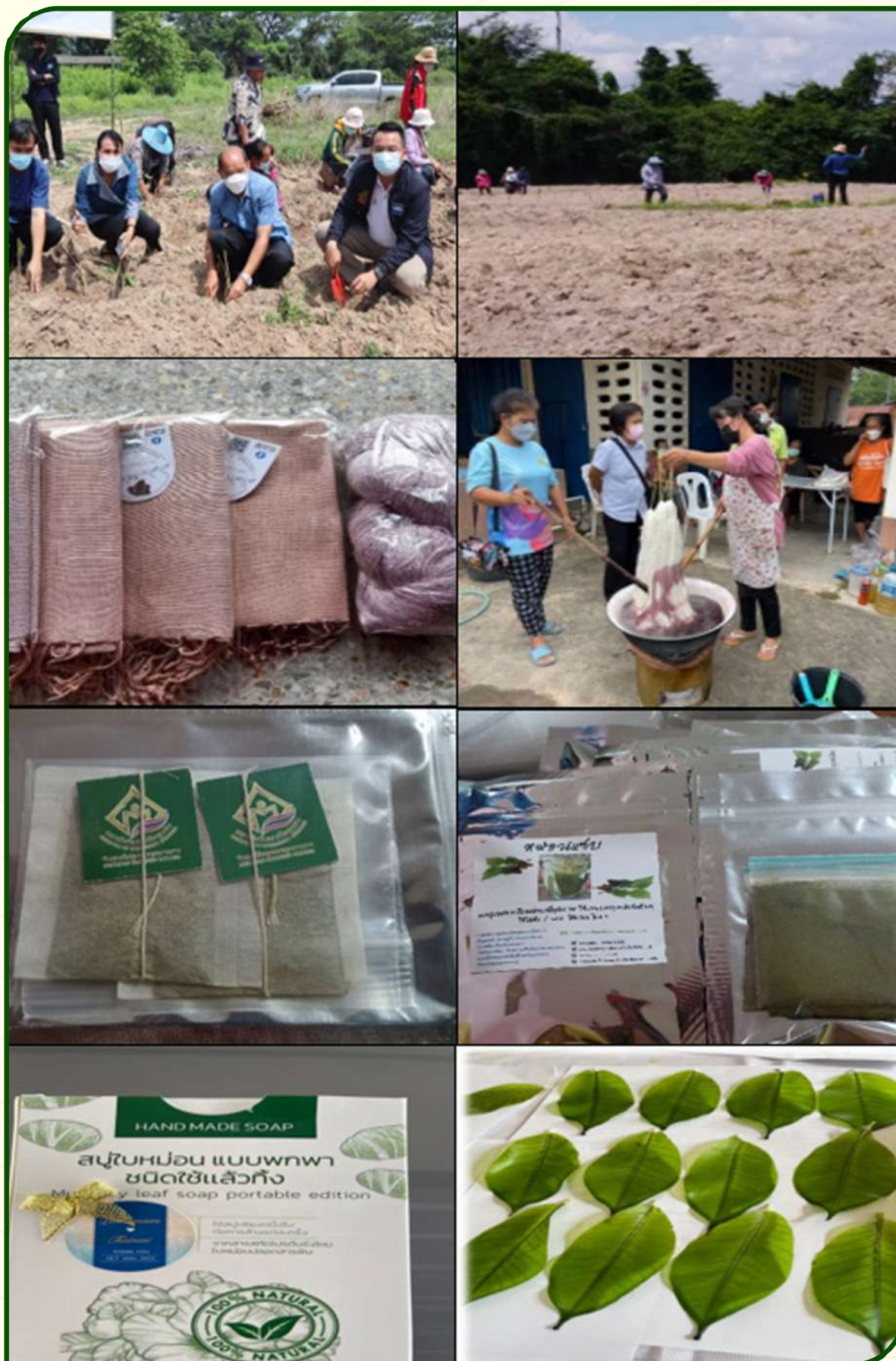

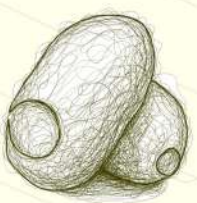
หม่อนแก้ง จ.มุกดาหาร | HIGHLIGHT คนหัวกะทิ | 12 มี.ค. 2565 | GMM25

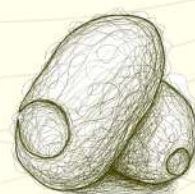

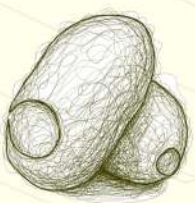
หม่อนแก้ง จ.มุกดาหาร | HIGHLIGHT คนหัวกะทิ | 12 มี.ค. 2565 | GMM25

4.4 โมเดลคลังแรงงาน (Application Job Muk)

โมเดลคลังแรงงาน ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร จำนวน 34 ชุมชน มีครัวเรือนคนจนเป้าหมายจำนวน 215 ครัวเรือน ในพื้นที่เทศบาลเมืองมุกดาหารยังมีการจ้างงานแต่เป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนคนจนไม่สามารถเข้าสู่งานจ้างงานได้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านการศึกษาการเข้าถึงเทคโนโลยีและทักษะด้านแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับตลาดคนจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งงานที่มีการจ้างงานได้และการจ้างงานยังไม่ตรงตามความต้องการระหว่างคนจ้างกับคนรับจ้าง ทำให้รายได้ไม่มั่นคง ขาดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ

การสร้างแพลตฟอร์ม (Platform) ภายใต้แนวคิดโมเดลคลังแรงงาน

แท้ง เพื่อเป็นพื้นที่ (Space) ช่วยเหลือให้แรงงานสามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานพร้อมกับการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการให้ผู้ที่ต้องการแรงงานผู้ประกอบการและแรงงานชุมชนได้มีพื้นที่เจรจาต่อรองในการจ้างงาน

4.5 โมเดลไหมแก่น

โมเดลไหมแก่นการพัฒนาโมเดลไหมแก่นสืบเนื่องจากการวิเคราะห์ทุนกายภาพในจังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีการภูมิปัญญาเดิมในการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม แต่เนื่องจากสภาพปัจจุบันทำให้ชุมชนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ในการแนวทางการพัฒนาโมเดลไหมแก่น เป็น 2 Chain คือ ไหมอุตสาหกรรม และไหมหัตถกรรม จึงได้นำแนวทางการทำเป็นไหมอุตสาหกรรมคือการเลี้ยงไหมเพื่อขายร่วมกับบริษัทจูลไหมไทยจำกัด ส่วนแนวทางการพัฒนาไหมหัตถกรรมได้การแปรรูปรูปรังไหมเป็นเส้นไหมเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมเพื่อเพิ่มมูลค่าและการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนยากจนในจังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 5

สรุปผลการแก้ปัญหาความยากจนจังหวัดมุกดาหาร

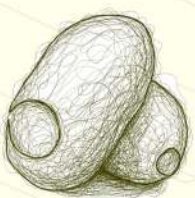
โครงการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมกรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”

งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดการจัดการปกครองแบบพหุภาคี (Collaborative Governance) เพื่อใช้เป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันการประสานความร่วมมือการลดทอดความซ้ำซ้อนในการทำงานร่วมกันการรวบรวมผลประโยชน์ที่แตกต่างกันโดยมีพื้นฐานบนเป้าหมายเดียวกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกันความไว้วางใจและความเห็นใจซึ่งกันและกันทั้งหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนเป็นความร่วมมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหความยากจนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนตลอดจนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งในระหว่างองค์กรและบุคคล

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดมุกดาหาร. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2566-2570). สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร.
- ทิวากร เหล่าลือชา, ศศิพงษ์ จันทรสาภา, ปิยะนุช ทวีสุข, บุรฉัตร จันทรแดง, วนิดา สังคะลุน, สุนันทา พิลาวุธ, สุพรรณิ ทองน้อย, จักรกฤษณ์ ภูมิพรหม, ปิยพงษ์ คนเพียร, บวรวัตร น้อยทรง , พิชรินทร์ ประถมนาม , ธิดารัตน์ คล่องดี และ ดาริณี บุตรดีวงศ์. (2565). การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไข ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 1. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(2). (TCI 2).
- ทิวากร เหล่าลือชา, ศศิพงษ์ จันทรสาภา, ปิยะนุช ทวีสุข, บุรฉัตร จันทรแดง, วนิดา สังคะลุน, สุนันทา พิลาวุธ, สุพรรณิ ทองน้อย, จักรกฤษณ์ ภูมิพรหม, ปิยพงษ์ คนเพียร , บวรวัตร น้อยทรง , พิชรินทร์ ประถมนาม , ธิดารัตน์ คล่องดี และ ดาริณี บุตรดีวงศ์. (2566). การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อ แก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2. วารสาร มจร.อุบล ปรีทรรศน์, 8(1). (TCI 2).
- บัวพันธ์ พรหมพิง. (2565). การประชุมถอดบทเรียนการแก้ไข ปัญหาความยากจน ในจังหวัด มุกดาหาร. นครพนม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2544). สถานการณ์ความยากจนและกรอบแนวทางแก้ไข ปัญหาความยากจน. โรงพิมพ์เทคโนโลยีเซนต์ริล. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. (2564). การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570). เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดมุกดาหารประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566. โรงพิมพ์มุกดาหารแกรนด์ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร.
- Carney D. (1999). Livelihood Approaches Compared. DFID, London: UK.
- Human Development Report. (2021). Global Multi dimensional Poverty Index (MPI). United Nations Development Program and Oxford Poverty and Human Development Initiative. Retrieved from <https://hdr.undp.org/system/files/documents//2021mpireportenpdf.pdf>
- Scoones, I. (1998). Sustainable rural livelihoods: a framework for analysis. IDS working paper, 72. Brighton: IDS.

คน เมืองนอก

MUKDAHAN POVERTY MODEL

The Development of the Border Strategic Research Area with A Model of Collaborative Governance for Poverty Alleviation and Social Mobility: The Case of Mukdahan Province

กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และ หน่วยบริหารจัดการทุน วิจัยและนวัตกรรม
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

